

Følelser og statistikk

Er følt trygghet det samme som reell sikkerhet?

Noen er redde for å ta fly. Det er naturstridig å bevege seg i luften på den måten, og hjernen strever med å akseptere det. Dessuten er det jo ikke helt trygt, vi hører og leser om ulykker, og det kan absolutt ramme meg. Tilsammen blir det for noen en stor frykt for at det nettopp kommer til å skje på den aktuelle turen.

Frykten for å kjøre bil, eller buss, eller tog, er mye mindre. Akkurat det med faren for fritt fall er jo sterkt redusert da, så sånn sett er det reelt redusert fare. Men ulykker skjer her også, og vel så ofte.

Statistikk med norske ulykkestall for de siste årene er ikke direkte tilgjengelige hos Statistisk Sentralbyrå (SSB). Men de har mye om kjøretøykilometer og passasjerkilometer (pkm), og antall døde og skadde i trafikk. Wikipedia har oversikt over fly- og togulykker i Norge. Setter jeg sammen informasjon fra disse kildene, ser det slik ut for 2007 til 2021 (for tog er det i tillegg 7 døde utenfor kjøretøyene):

	millioner pkm	døde	døde per million pkm
Rutefly	ca 64 000	0	
Bil og buss	ca 920 000	2302	ca 0,0025
Tog	ca 57 000	1	ca 0,00002

Norge i 15 år er ikke representativt for flyulykker, kanskje heller ikke for tog. Mange har nok Åsta-, Tretten-, Asker- og Torghatten-ulykkene i minnet fortsatt. Så statistikk for et større område kan være nyttig å se på. For USA er det lett tilgjengelig statistikk for omkomne i forhold til personkilometer i fly, bil, buss eller tog. Her er tall for 2007 til 2021:

	døde per million pkm
Rutefly	under 0,00001

Bil	ca 0,003
Buss	ca 0,00003
Tog	ca 0,00002

Det er minst 300 ganger så stor risiko for å omkomme ved å kjøre bil en kilometer, sammenliknet med å fly. Eller: å fly en distanse tilsvarende Kristiansand-Oslo, ca 300 km, er ca ti ganger så farlig som å kjøre ei mil med bil. Tog og buss er (i USA) to til tre ganger så farlig som å fly, altså grovt en hundredel så farlig som å kjøre bil.

Tallene for USA er nok ikke helt like norske eller europeiske tall. Men tendensen er sikkert den samme: man skal fly svært langt før det er like farlig som å kjøre bil til jobb.

Da er vi tilbake til spørsmålet i starten: føler vi risikobildet sånn? Det tror jeg de færreste gjør. Følt trygghet og faktisk sikkerhet har oftest ganske lite med hverandre å gjøre når risiko er lav. Vi kan føle oss trygge uten å være det, og vi kan føle oss utrygge selv om vi reelt er mer enn alminnelig sikre. Ikke bare trafikken har sånne tilfeller, høydeskrekk er også et eksempel; eller hvordan vi har det når vi er på fremmede steder.

Dette er en menneskelig egenskap som ikke lar seg rette opp uten videre. Opplysning kan hjelpe - bare det jeg har gjengitt av informasjon ovenfor om ulykkesstatistikk kan gjøre at trygghetsfølelsen i fly kan bli noe bedre, for eksempel. For noen, ikke for alle. Har man først frykt, sitter den ganske fast. Men tiltak for å forbedre trygghetsfølelsen, uten å gjøre noe med den reelle risikoen, kan være noe av det mest rasjonelle man kan gjøre for å øke trivselen. Hvordan folk føler seg har mye å si for hvor fornøyde de er, og at folk er fornøyde er et verdig mål. Det er i alle fall ikke noe mål å få folk mer misfornøyde.

Den viktigste lærdommen mener jeg er at følelse av utrygghet trenger andre tiltak enn høy risiko. Å blande dem gjør ting vanskelig. Å holde dem fra hverandre bidrar til at det blir lettere å se løsninger, og lettere å prioritere.

Høvåg, desember 2023

Otto Randøy